

توڭكەرىستىك مۇرات بارىنەن جوعارى

– قىزىل ارىيا ۇزاق جوورىنىڭ ايسىندى “العاشقى قادامى” نا ۇڭلىگەندە

□ شىنخۇا اگەنتىگىنىڭ تىلشىلەرى ليۇ ۋاڭمىن، بۇان رۇتېك، ھۋاڭ كىشىن

1934- جىلى 10- ايدىڭ 16- كۇنى ورتالىق قىزىل ارىيا جياڭشىدېڭ يۇيدۇننان جولعا شىغىپ، 1935- جىلى جاڭا جىلعا دەيدىن- گى 2 ايدان استام ۋاقىتتا تاۋ اسىپ، سۇ كەشىپ، ەرلىكەن شايقاس جاساپ، گومىنداڭ ارىياسىنىڭ 4 قۇرساۋلاۋ شەبىن تولاسىز تالقانداپ ۇتتى.

قىزىل ارىيا ۇزاق جوورىنىڭ باستالۋ ساتىسىن زىدەۋ ساپارنىدا، ۇتلىشى قىزىل ارىيانىڭ ەرلىكەن قۇربان بولغان اڭگەملە- رىنەن اسەرلەندى، جۇڭگو كوممۇنىستىرنىڭ ۇلى ۇحاننى جىگەرەنەن شابتى الدى؛ قىزىل ارىيانىڭ ۇزاق جوورىنىڭ قالايشا ەڭ سوغى جەڭسەكە قول جەتكىزگەندىگىن با- رنىشا سەزىندى.

كەلەلى جاعدايمەن ساناسىپ، قۇربان بەرۋەن تايبالمادى

قىزىل ارىيانىڭ ستراتەگىيالىق ورنىن اۋستىرۇ شارلاۋشى اترەتى ورتالىق قىزىل ارىياندا 2 اي بۇرىن جولعا شىقتى.

1934- جىلى 8- ايدا قىزىل 6- جۇنتۇاننىدا 9700دەن استام ادام جياڭشى سۇيچۇاننىڭ حىڭشى جانە شىنجاڭگوۋنۇان جولعا شىغىپ، گومىنداڭ ارىياسىنىڭ كوپتە- گەن قۇرساۋىن تالقانداپ، ۇنان چىنجوۋ قالاىسى گۇيدۇڭ اۋدانى جايچيان قالاىشىنا جەتتى، وسى جەردەن سەرت بەرپ باتىسقا جورىق جاساپ، ورتالىق قىزىل ارىيانىڭ ۇزاق جوورى ۇشش شارلاۋ جاسايتىن، جول شالاتىن شارلاۋشى اترەتى رولنى اتقاردى. كۇيدۇڭ اۋدانىدا پارىيا تارىخى ما- مانى لو جىياندۇڭ بىلاي دەدى: “جول شالغان اترەت زور حاۋىپ- قاتەرگە تاۋە- كەلدىك دەتەدى، كەلەلى جاعدايدى دارىپتە- ۋى، ۇتارپىتى دارىپتەۋى، قۇربان بەرۋەن قورقاپتايىن رۇح بولۇى كىرەك”.

ورتالىق قىزىل ارىيا ۇزاق جوورىققا ات- تانغاننان كەيىن، قىزىل 2- ، 6- جۇنتۇان ۇناننىڭ شىغىسىندا شىبۇل باستاپ، جاۋدىڭ 11 شى جانە 2 لۇي اسكەر كۇشنى قوزغاپ جانە شاۋجايلاپ، جياڭ جىيەشنىڭ شايقاس ورنالاستىرۇىن بۇزىپ، ورتالىق قىزىل ارىيانىڭ ۇنان- گۇيچوۋدامى ارەكە- تنە پارەندى سايبەكسىتى. كەيىن، قىزىل 2- ، 6- جۇنتۇان ۇناننىڭ ساڭجى اۋدانى- نان جولعا شىغىپ، سولتۇستىكتەگى ۇزاق جوورىققا قولباسشىلىق ەتتى، كەيىن قىزىل 2- باعت ارىياسى بولپ وزگەرتىلىپ قۇرلىپ، قىزىل ارىيانىڭ 3 ۇلكەن ەگىزگى كۇشنىڭ جەڭسەپس قوسلۇىن جۇزەگە اسردى.

رايونىمىز جىلجىمايتىن مۇلىكتى تىركەۋگە الدىرۇدىڭ تۇڭغىش ەلەگىروندىق سىپاتىن تاراتتى

(باسى 1- بەتتە) تۇمرىدىڭ قولدانلۇى كاسپورنىڭ، بۇقارا- نىڭ جۇمىس بىتىرۋەدىكى، تىركەۋگە الدىرۇدا- عى “نولىدىك سايبىلسىن” نى جۇزەگە اسىرىپ، قاعاز نۇسقادى كۆلىكتى اۋعا كەتەتىن شىغىن- دى ۇنەمدەپ، قاعاز نۇسقادى كۆلىكتىڭ جو- عالۇىنان، بۇلىنۇىنەن تۇانتىن قولايىسىز دىقتاردى

(باسى 1- بەتتە) اۋلاداعى بوسى جەرگە كوكونىس ەكتى. ەركىن لي تايچىنىڭ سىبىرتكى تۇپتەۋدى بىلە- تىندىگىن بايقاعاننان كەيىن، ۇنى سىبىرتكى تۇپتەپ ساتتۇعا شابتاندىردى ۇرى وعان بىرىنقىلىقپەن كۆمەكتەسىپ ساتسىپ بەردى. قىس كىرۋگە تاياعاندا، ەركىن اۋىلدىق ۇكىمەتتەن جىلۇمەن قامداۋعا كۆمەككە بەرىلە- تىن 3 توننا كۆمىر ۇنىشىش ەتسپ، قىستاق كادىرلارمەن بىرگە كۆمىردى لي تايچىنىڭ ۇي- نە جەتكىزىپ بەردى. ەركىن كەدەيلەردى سۇ- يەمەلدەيتىن باسقا 2 كادىرمەن بىرلەسىپ اقشا شىعارىپ، لي تايچىنىڭ ۇيىنە تەمىر پەش ورنات-

ۋ گوجاڭ: سىتقى قاننى مەملەكەتتى قورعاۋعا ارنادى

شىنخۇا اگەنتىگىنىڭ 6- ايدىڭ 27- كۇنى خىسەپىدەن بەرگەن خابارى (۶- تىلشى باۋ شياۋچىڭ). انخۇي ولكەسى جىنجاي اۋدانىنىڭ تاڭجىياخۇي قالاىشى انخۇي ولكەسىنىڭ باتىس جاق جىيەگىنە، دابىيەشان تاۋى قوبىناۋىنا، مەملە- كەت دارەجەلى گەولوگىيالىق باقشا جىنگاڭنانى باۋرايىنا ورنالاسقان. بۇل ارانىڭ ورمانى بىتىك، بايلىعى مول، جۇڭگوشا دارىگەرلىك ەدارى ما- تەريالى مولنىن شىعاتتىدىقتان، جىنجىيادىعى راقان (سۇرەتى شىياڭ امەرىكا □ شىنخۇا اگەنتىنى تا. جىياڭگەرلىكتە قارىسى تۇزىپ، چاۋشايعا كۆمەكتەسۇ قۇرباندار قابىستاي قامالغان)

ۋ گوجاڭنىڭ سۇرەتى. راقان (سۇرەتى شىياڭ امەرىكا □ شىنخۇا اگەنتىنى تا. جىياڭگەرلىكتە قارىسى تۇزىپ، چاۋشايعا كۆمەكتەسۇ قۇرباندار قابىستاي قامالغان) نىڭ سوغىس جىلدارى تاڭجىياخۇي قالاىشى — ۇبەي، حىنان، انخۇي توڭكەرىستىك بازاسىندا- عى وزەكتى ۇمىر بولغان، وسى قىزىل وگىردە كوپتەنگەن داڭقتى تارىخ جانە توڭكەرىستىك جۇر- ناقتار قالغان. امەرىكا جىياڭگەرلىكتە قارىسى تۇرۇپ، چاۋشايعا كۆمەكتەسۇ سوغىسىدا قازا بولغان جۇڭگو خالىق ەرىكتىلەر ارىياسى 39- كورىۋوسنىڭ ورنىباسار باستى ۋ گوجاڭ قاھارماننىڭ اتا مەكەنى دە وسى ارادا.

ۋ گوجاڭ، 1918- جىلى انخۇي ولكەسىنىڭ جىنجاي اۋدانىدا دۇنيە- گە كەلگەن. وتباسى كەدەي بولغاندىقتان، بالا كەزىندە جازدەمىشى بولغان، قايرىشى دا بولغان، 7 جاسىندا اتىزعا بارىپ جۇمىس سىتسپ، 9 جاسىندا جەر يەسىنىڭ سىبىرىن باغىپ، ۇنەمى تايلاق جەپ، اش- جالاقاش ازاپتى كۇندى باستان كەشىردى. 1929- جىلى شاڭنان وگ- رىندە (بۇگىنگى جىنجاي اۋدانى شىكارا(سىندا) دىقناتار توڭكەرىستىك قوز- عالىسى دابىرالى ورسىتەتلىدى، ۋ گوجاڭ دا بالالار تۇانىنا قاتناسىپ، بالالاردى تويىتاسىپ ەرەۋىل جاساۋعا ۇيەداسىتىرىپ، سوۋەتتىك ۇكىمەت- تىڭ ساياساتتارى مەن قۇاتنامالارنى وگىتتىدى؛ بالالار تۇانىنداعى مۇشە- لەردى باستاپ قاراۋىلغا شىغىپ، جاسانىپ الپ، جاۋ جاعدايىن بارلاپ، قىزىل ارىياغا، پارىيزاندار اترەتىنە جانە سوۋەتتىك ۇكىمەتكە مالمەت جەتكە- زىپ تۇرادى؛ قىزىل ارىيا وتباسىنداىلارعا وتىن جارىپ، سۇ تاسىپ بەردى. 1930- جىلى 10- ايدا ۋ گوجاڭ جۇڭگو جۇمىشى- دىقان قىزىل ارىياسىنا قاتناسادى، 1932- جىلى 12- ايدا جۇڭگو كوممۇنىستىك جاستار وداعىنا مۇشە بولادى. 1934- جىلى قىزىل 25- ارىياغا ىلەسىپ ۇزاق جو- رىققا قاتناسادى. جول بويى ەكى اياعى اۋىر دارەجەدە ۇسىندى، ول اسقان قايسارلىقپەن تاباندى تۇردە جورىق جاساپ، شايقاس جۇرگىزىپ، سولتۇستىك شاشىگە جەتپ، “ۇزاق جوورىقتى كىشكەنتاي قاھارمان” اتانادى. 1935- جىلى 12- ايدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارىياسىنا مۇشە بولادى.

1937- جىلى بۇكىل ەلمىزدە جاپون شاپقىنشىلارىنا قارىسى سوغىس بۇرق ەتە تۇسكەننەن كەيىن، ۋ گوجاڭ پارىيزاندار اترەتىن باستاپ سانشىگە جول تارتىپ، جاۋ ارتقى شەبىندە پارىيزاندىق سوغىس جۇرگە- زەدى، كەيىن حىبەي، شاندۇڭ، حىنان اسكەرى رايونىنا بارىپ مىندەت وتەپ، ىلگەرىندى- كەيىندى يىڭجاڭ، تۇان ساياسى ۇبولىمىنىڭ مەڭ- گەرۋشىسى، تۇانجاڭ بولادى، قوسىن باستاپ، جاپون شاپقىنشىلارنىڭ سان رەتكى “الاستاۋىن”، “نازاۋىن” تالقانداپ، “جەڭمىياز ۋ تۇانجاڭ” اتانادى، حىبەي، شاندۇڭ، حىنان اسكەرى رايونى وعان “شايقاس ۇلكىسى” دەگەن داڭقتى اتاق بەردى.

1945- جىلى 9- ايدا ۋ گوجاڭ بۇيرىق بويىنشا شاندۇڭنىڭ حىزى دەگەن جەرىنەن اتانىپ، شىغىس سولتۇستىكتە شەرۋ تاراتدى، ىلگەرىنە- دى- كەيىندى شىغىس سولتۇستىك دەمكراتىيالىق بىرىككەن ارىياسى 2- زۇڭمۇدى 5- شىسىنىڭ سانمۇجاڭى، شىجاي بولپ، چاچىچۇن توسقاۋىل- داپ سوققلاۋ شايقاسى، داۋا قايتارما سوققى بەرۋ شايقاسى، كاۋشاتۇن مەن داخىليزىنداى 3 رەتكى قۇلاي سوققلاپ جوۋ شايقاسى، چاڭئۇ قامال ۇ شايقاسى سىياقتى 10 نەشە رەتكى شايقاسقا قاتناسادى، كەيىن لياۋشىن شايد- قاسى، يىڭجىن شايقاسى، حىڭبۇ شايقاسى سىياقتى شايقاساتارعا قاتناسادى. 1950- جىلى ۋ گوجاڭ جۇڭگو خالىق ەرىكتىلەر ارىياسىنا قاتنى- سپ، ەرىكتىلەر ارىياسى 39- كورىۋوسنىڭ ورنىباسار باستى بولادى. 3- ، 4- ، 5- رەتكى شايقاساتارعا قاتناسادى. 1951- جىلى 10- ايدا امەرىكا ارىياسى قالىڭ ۇشقاتى شوغرلاندىرىپ، ەرىكتىلەر ارىياسى شەبىن سۇرا- پىل بومبىلايدى، ۋ گوجاڭعا الدىڭى شەپتە بومبى وعى پاراشاسى ۇتىپ اۋىر جارالانىپ، باقتىقا قارىسى نەبارى 33 جاسىندا قۇربان بولادى.

ۋ گوجاڭ قۇربان بولغاننان كەيىن، ونىڭ جان قاتالاسىنان قانعا بو- يالغان ەسەپ قاعازى شىعادى، ەسەپ قاعازىنا ەرىكتىلەر ارىياسى ارتقى شەپ بولىمىنەن قارىزعا العان 100 يۋاننىڭ جۇمىسلاۋ جاعدايى انىق جازىل- ەان؛ ساقا قولباسشىلارعا امانداسا بارۋ، راديو رەمونتتاۋ، قورعاۋشىلار مەن شوڧەرلەر ناۋقاستانىپ شىياحاناعا جاتقان كەزدە بەرىلگەن كۆمەك قا- راجات سىياقتىلاردىڭ ۇمىر تىنى دا قالدىرلماي اشىق جازىلغان. قازىر يالۋجياڭ وزەنى جاعاسىنا ورنالامقان امەرىكا جىيانگەرلىكتە قارىسى تۇرۇپ، چاۋشايعا كۆمەكتەسۇ ەسكەرتكىشى سارايىندا، قانمەن بويالغان وسى ەسەپ قاعازى ۱۱ كۆمەمدە تۇر، سونداي- اى ۋ گوجاڭنىڭ كا- دىرلىق ۇمىر بايان كەستەسى، اسكەرى ۇبولىمىنىڭ ۋ گوجاڭنىڭ وتباسىنا بەرگەن “قۇربان” دەپ تانۋ ۇقتىرۋى سىياقتى باعالى بۇمىمدار ۱۱ كۇنگە دەيىن ساتتاۋلى. قۇرباننىڭ اۋلىنىدا، ۇر جىلى كۆكەك گۈلى شەشەك اتىپ دابىيەشان تاۋىن كۆمەكەرگەن چىڭمىڭ كەزىندە، جەرگىلىكتى ورنىنداعى كادىرلار، قۇشىلار جانە اۋلىداسىتار وزدىكتەرىنەن قۇرباندار قايرىستانغا كەلىپ، ۋ گوجاڭ قاتارلى قۇربانداردى ساعىنشىپەن ەسكە الادى، قۇرباندارنىڭ رۇحى دابىيەشاندىقتارمەن تامرلاسىپ ۇرپاقتان- ۇرپاققا جالغاسىپ جاتىر.